

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:

si

Caancelari'a Redactiunii:

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi (doct'u numai de la corespundintii regulari ai „Federationii“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

Prețulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre șese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu întregu . . . 15 fl.

Pentru Romania:

4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2 de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu.

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Loculu deschisu 20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 26 maiu, 1868.

Una natiune aruncata de fluctuatiunile politice d'într'o stanca n'nr'alt'a, storsa pana la osu de nedreptatirile seculiloru trecuti, asediata in urma subnaguvernu arbitrariu, credemu că nu pote lucră mai bine, de cătu a-si recapitulă toti pasii facuti in trecut pentru validarea drepturiloru sale usurpate, si combinandu cele facute cu cele intrelasate, a-si conformă pasii spre una actiune solidara, unanima in presinte si venitoriu. Acést'a ni se vede cu atâtu mai tare de lipsa, că-ci cu tote că se d'ice că trăimu într'unu statu constitutiunale, natiunea nostra este data, afara d'in barierele constitutiunismului si redusa la sortea precaria de mai inainte, si asiè suntemu chiaru avisati a ne stringe mai tare la olalta, a ne dă sama de tote, si a ne desvoltă tote poterile spre a potè esî d'in abisulu, care au l'am meritatu si in care ne-au adusu politic'a contrariloru nostri. D'in acést'a consideratiune amu inceputu a reproduce unele documinte d'in trecut, cari au sê ne servesca de îndreptariu. Amu publicatu copiele plenipotintieloru pentru suplic'a inaintata la Maiestatea Sa in favurulu autonomiei Transilvaniei, de care nu ne vomu lasă pana candu ni va bate anim'a; si in nrulu acést'a punemu sub ochii cetitoriloru nostri votulu separatu alu regalistoru si deputatiloru romani de la diet'a feudale d'in Clusiu; vomu continuă cu însa-si petitiunea amintita si la tempulu sêu ne vomu aruncă privirea preste tote, atâtu preste cele publicate cătu si preste cele nepublicate, silindu-ne a trage consecintiele necesarie si a le aplecă la situatiunea presinta. Rogămu pre binevoitorii lectori sê le urmarsca cu atentiune, că-ci numai asiè este cu potintia sê dispara d'între noi parerile sinistre, cari mai conduc, dupa parerea nostra, pre căli false pre căti-va barbati d'in sinulu natiunei nostre.

Sunt acuma septemane sêu chiaru si lune, de candu se pertracteaza in Transilvani'a, pre calea diurnalistica si in atâte-a comisiuni, subcomisiuni, etc., cestiunile financiare, si cu tote că deputatii austriaci peroreza care de care mai infocatu a supr'aloru, — ei nu sciu totu-si spune vr'unu proiectu radicale de Domne-ajuta, care sê-i scota d'in immensa confusiune financiara. Neci nu ne mirămu. Pana ce nu se va stramută nenorocit'a politica a Austriei, nu potè fi vorb'a despre un'a regulare fericita a afaceriloru financiare, adeca ca perceptiunea sê pota acoperi spesele neratiunali, cari au rosu, de diecenie de ani, pana la medua ori-ce inflorire a buna-starei nu numai materiali ci si spirituali. Mai antâiu se statoresce lips'a de atâte-a si atâte-a milioane (si apoi spre ce scopuri si pentru cine!); dupa statorirea lipsei întreba dupa modulu, vrui sê d'icu, se incerca a află mediulocele pentru a satisfacelipseloru statorite dupa capriciu, fără a consideră adeveratele lipse a le poporeloru, a caroru-a fericire si bunastare este scopulu supremu alu statului, si ei afla apoi aceste mediu-loce in potere si sila, prin cari storcu, d'in ani in ani, totu mai multu de pre bietii cetatiani, daca potè fi vorba in Imperiulu austro-dualisticu despre cetatiani. Restantiele se urca pre d'î ce merge, aceea ce dovedesce că poporulu este ruinatu chiaru si in lipsel sale de tote d'ilele; proprietatea, capitalulu si lucrulu sunt atacate pana unde nu se mai pote, si poternicii d'ilei totu-si nu se trediescu. In Transilvani'a se disputa acuma că ore 17—20 sêu chiaru si 27% sê se subtraga d'in detoriele statului? Nu vorbimu despre dreptatea sêu nedreptatea acestei procedure, creditorii Austriei si Austri'a o voru scî mai bine, ci întrebămu că preste unu anu, doi, etc., ce va mai fi a se face? Se va incepe era-si ace'a-si operatiune? si in fine unde va fi scaparea? Precum spune unu tele-

gramu de eri, d. Beust nu inceta de a se rogă de senatulu imperiale, ca acestu-a sê nu impedece missiunea grea a ministeriului de esterne. Austri'a — mai adauge inca Ungari'a — si missiune esterna: focu si apa, lucrurile cele mai contrarie. Dupa parerea nostra, missiunea Austriei se reduce la forte putieniu, ea e mai nemică; missiunea ei este cu totulu interna, adeca: introducerea adeveratului constitutiunismu pentru tote poporele, pre cari sortea le-a pusu sub sceptrulu Habsburgicu. Numai tote poporele indetultite, cari de siguru voru cunosce si voru voi a-si provedè lipsele nenumerate, voru potè formă unu întregu puternicu d'in ace'a ce asta-di se numesce, in contr'a ori carui conceptu de dreptu, Imperiu dualisticu.

Rusii inainteza cu pasigigantici in Asi'a de mediu-locu; Bochar'a este ocupata si acum si-continua operatiunile cătra Afghanistanu.

Rescolările in Bosni'a sunt de tote d'ilele. Este si lucru firescu, de-ora-ce poporeni nu mai potu suportă contributiunile grele. Rescolarea d'in Hercegovin'a este casionata prin influinti'a muntenegreniloru si prin fomete. Pretensiunile muntenegreniloru nu a aflatu resunetu in Constantinopole, senatulu s'a vediu prin urmare silitu a le anuciă resbelu, si pentru ingreunarea pusetiunei Innaltei Porte, a fostu de lipsa, ca sê se acitie ce-va rescola in Hercegovin'a.

Nepotismulu si protectiunea la ocuparea oficieloru in Ungari'a.

Unu condeiu desteru si bine informatu comunica diuariulu „Politik“ căte-va date eclatante despre procedur'a ne mai audita a barbatiloru de statu d'in Ungari'a, la ocuparea oficieloru de statu si a celoru comitatense. Spre a conduce trebele statului, a eserecă justiti'a, a manua administratiunea, in Ungari'a nu se recere nici talentu, nici capacitate, ci antâiu si mai nainte de tote: descendintia directa de la Arpadu si Tuhutum; a dou'a: afinitate cu ministrulu sêu comite supremu; — determinarea gradulu, lipsindu de-ocamdata lege in asta privintia, se concrede intieleptulu arbitriu (more patrio) si stă in bun'a placere a ministrulu, respective comitelui. A trei'a: protectiunea unui-a sêu altui-a d'între omenii cu influintia. A patra: in lips'a puncteloru premise se considera de recumendatiune suficiinte casatori'a cu sierbitori'a ministrulu, că-ci prin actulu acést'a de resemnatiune si abnegatiune de sine intri cu ministrulu in relatiunea punctulu alu doile.

In casulu necesitatii neincungiuravere, candu cavaleresculu ministru sêu comite supremu alu cavalerescel natiuni magiare vrendu a documentă constitutiunismulu si liberalismulu sêu, si-dă nimbulu, că satisfacel justeloru dorintie ale celoralalte natiuni, prin denumirea sporadica a unui-a sêu altui-a ici colè, — atunci de la respectivulu se cere renegarea principiiloru, defaimarea natiunei proprie, servilismulu celu mai gretiosu si apoi desteritatea de a se face instrumentu orbu in manele autocratiloru magiari. — Dar' sê lasămu, sê vorbesca corespundintele d'in „Politik“:

„Spre a desluci si dejudecă mai de aproape nepotismulu si protectiunea, ce infloresce la noi in Ungari'a, sum era-si in pusetiunea de a ti-mai impartasi căte-va date.

Dau antâietatea ministrulu presiedinte, contelui Andrassy. Cei doui frati ai lui, contii Emanuilu si Aladaru Andrassy s'au denumitu comiti supremi. Vechiulu si intimulu lui amicu si posesorulu vecinu, cu numele Kandó, care n'a mai sierbitu pana acum, prin urmare nici nu posiede cultur'a receruta, dara a facutu ministrulu presiedinte sierbitie esentiale in totu tempulu, e denumitu consiliariu alu contelui Andrassy. Iosifu Török, omu fără facultăti si cultura, care inse a luat de muiere pre camerier'a contelui Andrassy, e denumitu oficialu de computu la comtabilitatea de statu, si pre langa aceea e aplecatu la ministrulu presiedinte, ca sê porte la preambulare pre contii cei teneri.

Indata dupa contele Andrassy vine a se insiră

ministrulu de finance Lónyay. Fratele sêu Albertu si unchiu-sau Gabrielu Lónyay, suntu ambii comiti supremi. Nepotulu dlui ministru Lónyay, cu numele Zarka, abiè de 26 de ani, care a fostu căte-va lune locuteninte, fu numitu, innainte de ast'a cu unu anu, concepistu ministeriale si in tempulu mai recinte, inspectoru dominiului cameralu d'in Tokay, fără a avè macaru idea de conceputu, cu atâtu mai putieniu de economia.

Aceste putiene voru fi de ajunsu cu asta oca-siune. Intielegu, că unii au in tentiunea, a suscerne una lista de protegiati de acesti-a la dieta, ca sê puna capetu acéstui rêu. Nice una mirare daca stagneza lucrurile pretotindenea si omenii suntu nemultumiti. Se pote numi inca una oste cu multu mai mare de acesti oficiali, si prin acést'a nu s'a ajutoratu nimic'a, incurcaturei nu se pune capetu si lucrările mergu inca totu mersulu racului. Totu omulu cugeta mai antâiu la sine, asiè d. e. secretariulu de statu in ministeriulu de interne, unu veru alu escelintei sale, judelui curiei Mailáth si nepotu alu contelui Antoniu Mailáth, si-a mobilatu despartiemintele cele mai frumoase ale biroului, ca locuintia, si бага banii de cartiru in busunariu. De la domnulu acést'a aru fi sê invetie domnii ministri de finantie a economisă pentru busunariulu statului. Cine scie crutiă pentru sine, acel'a scie economisă si pentru statu.

Domnii solgabirei, dienu, nu sunt de vina, că pretiulu hârtiei s'a urcatu asiè susu la noi in Ungari'a; ei crutiă hârti'a cătu numai se pote, pentru că unii d'între d'insii fără a luă vr'unu protocolu, dupa unu interogatoriu scurtu cătra partide, eventualu cătra martori, impartu partideloru palme si le trametu in inchisore. Asiè s'a intemplatu între altele in Calocia, unde solgabireulu esceleza in atare procedura. A paradă, a se fall, a lucră putieniu si forte comod, e la ordinea d'ilei, pre langa aceea spiritulu si tonu bruscu in birouri si cancelarie. Nu e de miratu dara, că poporulu si-manifesteaza ne'ndestulirea prin escese, si crede, că si-va eluptă pretensiunile sale cu forti'a. Scie Ddiu, ce ne va mantui d'in labirintulu acést'a! Că partid'a dreptei nu o pote, acést'a ne areta cercustările presinte; ore succede-va stengei, daca aru veni la potere, amu scî numai atunci, daca amu vedè, ore invetiati-a ea ce-va d'in smintele dreptei si ale regimulu de acum, si ore potè-va, nu numai a derimă, ci si a creă. E unu reu mare, in contr'a carui-a s'a protestatu fără folosu d'in mai multe pârti, că deputatii dietei ocupa oficiele mai inalte, si anumitu cele mai bune, si asiè in zelulu conservărei proprie sunt gat'a a sprigină si celu mai reu guvernulu. Speru a ve potè impartasi in scurtu căte-va date d'in cercurile guverniale si d'in economi'a presinte a comitateloru, cari paru necredibile, inse totu-si sunt adeverate.

In comitate, unde inca se influintieza alegerile prin comitii supremi si administratori, inca nu merge lucrulu mai bine. Asiè, de esemplu, in comitatulu Vas mai toti oficialii suntu ruditi cu administratoriulu Szél. Cu asta oca-siune voliu sê mai amintescu numai de casulu de la 4 maiu d'in comitatulu Nitrei, care in privinti'a barbariei si a crudimei nu mai afla parechia, si insu-si pasi'a turcescu abiè lar' fi potutu aplică in modu mai tiranicu fatia cu poporatiunea slava d'in Turci'a. (Acestu casu s'a publicatu in diurnalulu d'in Pest'a „Slov. Nov.“ si trateza despre unu abusu ne mai auditu cu poterea oficialiloru luvomu reproduce. R.)

Daca Franciscu Deák ar' fi si pre campulu esperintiei practice chiaru asiè de acasa, pre cătu de nobilu i este caracterulu si destinsu talentulu, si pre cătu de buna i pote fi intentiunea, si daca Andrassy s'ar' interesă de starea d'in Ungari'a si s'ar' consacră negocieloru guvernulu chiaru asiè, pre cătu de tare i place fal'a si parad'a: atunci Ungari'a si Deák ar' fi de invidiatu si Andrassy cu frumosulu sêu equipagiu ar' fi mai multu admiratu in paduriti'a Pestei.

Transilvani'a.

Adres'a Regalistoru si Deputatiloru romani de la diet'a d'in 1865.

Sacratissima Cesareo-Regia si Apostolica Maiestate!

Prè indurate Domne!

Natiunea romana d'in Transilvani'a, desî de se-

culi cea mai apesata, a fostu totdeun'a credintiosa a peratoria a Tronului, a Patriei si a intereselor Monarcei. Abiè a trecut unu deceniu si diumetate de candu s'a delaturatu si in tier'a acest'a apesatoriulu jugu alu feudalismului si de candu se parù a se ivi si pentru ea diorile unei libertati constitutiunali.

Inse cu bucuria de a se vedè radicata la demnitatea de natiune politica de multu meritata, si de a intrà si ea ca atare in sistem'a politico-natiunale de statu a Transilvaniei, totu odata se apropià, ca unu torente celu mai mare periculu, care sub forme constitutiunali amenintia stingerea vietii natiunale.

Acelu periculu deveni amenintatoriu chiaru si pentru esistinta Monarcei si a Tronului Maiestatei vostre.

In acele grele tempuri natiunea romana a fostu resoluta si constanta intru aperiarea Tronului Maiestatei Vostre si a esistintei sale natiunale.

Daca dupa restituirea pacii publice, dorintiele si acceptarile ei temeinice de a se vedè in usuarea drepturilor constitutiunali nu s'au implinitu, s'a consolatu celu putienu in cunoscintia curata cu aceea, cum cã dens'a nu a causatu ac'ea asprime impusa de giurstari si aplicata preste totu, intru guvernarea Monarcei intregi.

Cu cãtu a fostu mai tiermurita libertatea si vietia natiunale sub acei ani ai regimului absolutisticu, cu atãta a fostu bucuria mai generale, candu a fostu natiunea romana fericita a salutã diplom'a d'in 20 optovre 1868, pe carea Maiestatea Vostra v'ati induratu a o emite si a o declarã de lege fundamentale de statu nerevocavera.

De odata cu emiterea acelei diplome v'ati induratu Maiestatea Vostra prègratiosu, a recunoscere necesitatea introducerei unoru schimbãri afundu taiatorie in constitutiunea Transilvaniei, ordenandu prin prè inaltele bilete de mana d'in 20. opt. si 21. dec. 1860 tienerea unei consultãri, cu barbati d'in diferitele natiunalitati si confessiuni ale tieriei, prin asternerea proiectelor ei in privintia statoririi si organizarii reprezentantiei tieriei. Cu parintiesc'a Maiestatei Vostre ingrigire, prin biletulu de mana d'in 21. diecemvre 1860, totu odata v'ati induratu a statori principiulu, ca compunerea dietei transilvane astfelu s'è se imple, incãtu ac'ea intru asemenea mesura s'è multumesca pretensiunile natiunilor si confessiunilor mai nainte indreptate, precum si dorintiele si acceptarile natiunalitatilor si a le confessiunilor mai nainte neindreptate.

In urm'a parerilor respicate in acest'a conferintia, si lipsindu o basa dreapta si corespunditoria intereselor tuturor locuitorilor patriei, s'a emis pentru diet'a convocata la Sabiu prin inaltulu rescriptu d'in 21 aprile 1863, unu nou regulamentu de alegere.

Natiunea romana a salutatu cu adeverata bucuria diu'a deschiderei dietei, diu'a de 1 iuliu 1863, ca una di, care in anele patriei nostre a facutu epoca si a prinsu rãdaciuni afunde in animele locuitorilor tieriei si in specie in animele tuturor filor natiunei romane, cã-ci acestei diete i-a fostu rezervata onorea de a primi cu consensusu prègratiosu alu Maiestatei Vostre ces. reg. Apostolice pe natiunea romana in sistem'a de statu politico-natiunale a ma-

relui principatu alu Transilvaniei, ca egalu indreptatã cu natiunea magiara, secuia si sasa.

Prè inaltulu rescriptu salutatoriu d'in 15 iuniu 1863 indreptatu cãtra diet'a Transilvaniei a datu totu odata o garantã tare, cum cã o compunere a reprezentantiei tieriei dupa principiile evului de midiu-locu pe basea institutiunilor vechi, nu mai e cu po-tintia.

Prin prèinaltulu rescriptu regescu d'in 1 septembrie a. c, s'a conchiamatu diet'a presenta in trasurile ei generali pe basea art. XI. d'in anulu 1791, prin urmare pe basea unei institutiuni, carea fiindu temeiatã pe sistem'a politico-natiunale numai de trei natiuni, nu recunosc pe natiunea romana de factoru politicu alu tieriei.

M a i e s t a t e !

Petrusi de cele mai adunci simtieminte de reverintia si supunere omagiale cãtra prèinalt'a vointia a Maiestatei Vostre, s'au infaciosiatu si prè umiliti subscriisii in acest'a dieta. Ne tienemu inse de cea mai strinsa detorintia de supusi credintiosi ai Maiestatei Vostre de a ne exprime prèumilit'a nostra covingere, cumca diet'a acest'a in compusetiunea sa presente nu e capace si competente de a aduce con-cluse cu putere de dreptu, de orece nu pote da expresiune pe deplinu dorintieloru celei mai mari si mai numeroase pãrti a impopulatiunii tieriei, prin urmare nu pote deslegã momentosa cestiune privitoria la uniunea Transilvaniei cu Ungaria, cã-ci compunerea ei nu corespunde nici principiulu de egala indreptãre politico-natiunale garantatu prin art. I. de lege d'in anulu 1863. nici principiulu de egalitatea de drepturi individuale; celui d'antãiu nu, pentru cã e basata pe art. XI. d'in 1791, care pe natiunea romana, ca atare, o ignoreza cu totul, recunoscendu acest'a articulu numai pe status et ordines trium nationum, nationis nempe hungaricac, siculicac et saxonicac; celui alu doilea nu, cã-ci pre candu nobilii si-escriteza dreptulu de alegere in tota tier'a fãra nici o tiermurire, de la locuitorii nenobili se cere unu censu de 8 fl. v. a. dare dreapta si fãra adause, pentru usuarea acelu dreptu.

Acest'a dispugetiune, cu privire la impregiurarea, cum cã starea esceptiunale a nobilimei s'a desfiintiatu inca in 1848, cu privire la impregiurarea, cumca principiulu egalei indreptãri de 18 ani incoce a avutu valore pana asta-di in tota monarceia austriaca, e mai asupritoria pentru toti cetatienii si tieranii ardeleni de cãtu censulu introdusu in celelalte provincie austriace, care e cu multu mai micu de-si starea lor materiale e mai favoritoria de cãtu in Transilvania.

Dupa art. XI. d'in anulu 1791 sunt scosi de la dreptulu de alegere parochii, profesorii, advocatii, invetiatorii, cari se tienu de clas'a inteligenta a poporului, si cari in calitatea acest'a in tote celelalte provincie ale monarcei se bucura de dreptulu de alegere.

Pre candu dara comune numeroase si dieci de mii de fii ai patriei, cetatieni si tierani, cari nu se tienu de clas'a nobililor, cari inse platescu 7 fl. 99 cr. si respective computandu-se tacs'a capului si feluritele adause preste 16 fl. dare dreapta, sunt scosi de la dreptulu de alegere si alegiveritate; pre candu

preotii, capelanii, doctorii, profesorii, advocatii, si cu unu cuventu clasea onoratorilor asemenea este eschisa de la folosirea aceluia-si dreptu, toti nobilii maioreni, fãra. privire la censu si fãra osebite, deca se tienu s'eu nu de clas'a onoratorilor, escriteza per capita dreptulu de alegere si de alegiveritate.

Numai de aici a potutu urmã acea dispropor-tiune mare in compunerea dietei, in care elementulu magiaro-secuiu constatatoriu abiè d'in 600 mii locuitori este reprezentatu in ea prin 59 deputati, pre candu romanii preste unu milionu la numeru, cari afara de negociulu si industria, cu care se ocupa, afara de intieligenta, care o au, posedu la olala luati celu pucinu atãtu pamentu, ca si ace-a, abiè potura reesi cu 13 deputati; era daca se afla in mediloculu nostru si regalisti de natiunalitatea romana, acest'a nu in acea lege d'in 1791, ci numai in actulu de gratia alu Maiestatei Vostre c. r. ap. manifestatu prea gratiosu in prea inaltulu rescriptu d'in 1. sept. 1865 si-are isvorulu s'eu.

Facia inse cu acestu numeru de regalisti, cari altmintrea nu vinu a se privi de tramisii alesi ai poporului, se afla d'in partea cecalalta 92 regalisti, cari cu totii, — cu pre putiene esceptiuni, se tienu de clas'a nobililor. — Pentru aceea nu ne potemu retienè a nu da acelei convingeri expresiune sincera; cum cã unei diete compuse pe o astfeliu de basa dupa prea umilit'a nostra parere i lipsesece puterea morala, ne-peratu de lipsa, de a asecurã decisiunilor sale vietia duratoria.

Momentuositatea obiectulu pusu la desbatere prin prea inaltulu rescriptu d'in 1. sept. 1865, care atinge asiè de aproape independintia patriei, pretinde compunerea unei reprezentantii, despre care s'è se pota presupune cu inima leniscita, cã ea e eflucslu increderei publice a tieriei intregi, si intru a leveru e apta de a reprezentã dorintia tieriei.

De aici urmeza, cã una revisiune a uniunei conchisa de diet'a presenta ar sustienè opiniunea publica, cum cã precum in anulu 1848 s'a adusu articulu despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria fãra concursulu si invoierea natiunei romane, asiè si asta-di revisiunea lui s'ar privi de urmata fãra participarea natiunii romane, care, ca atare, nu este chiamata si reprezentata in diet'a presenta. — Facia cu astfeliu de giurstari, si voidu a remanè credintiosi convingerilor nostre, ce este un'a d'in cele mai strinse detorintie morale ale membrilor dietali cãtra tron si patria, precum si cãtra sine insu-si, nu ne potemu lasã in pertractare a supr'a momentosulu obiectu aflatoriu la ordinea d'ilei in diet'a presenta fãra periclitarea intereselor patriei in genere, si in specie a pururea credintiosci natiunii romane, ai carei fii suntemu, ci ne vedemu siliti de indemnulu celei mai curate convingeri a ne intorce cãtra Maiestatea Vostra c. r. apostolica in credere fiesca si cu omagiala supunere cu acea prè umilita propunere, ca Maiestatea Vostra s'è ve indurati prè gratiosu a relegã cestiunea privitoria la uniunea Transilvaniei cu Ungaria la una dieta ardelenã conchiaman-la pe una base corespunditoria de o potriã atãtu diferiteloru interese ale tieriei, cãtu si a dreptulu publicu ardelenu restituitu prin prè inalt'a diploma d'in 20 opt. 1860, amplificatu si

F O I S I O R ' A .

Una privire fugitiva preste istoria politico-natiunale a Romanilor d'in Selagiu.

Miscamentulu natiunale d'in 1848 la Romanii selagiani.

(Urmare.)

Frangendu-se absolutismulu lui Bach! prin diplom'a imperatesca d'in 1860. 20 opt., poporulu romanu selagianu, slabitu materialmente, intaritu inse in spiritulu, la constitutiunea reactivata in 1861, s'a nosuitu a luã partea, ce i competeã, ca poporu compactu; poporulu romanu fãra osebite de clase, au conditiune, a pusu umeru la umeru, pentru de a potè ocupã terenulu constitutiunale, in mesura cuvenita, nu putienu inse a fostu dorerea lui, candu s'a convinsu a dou'a ora, cã celoru de la putere nu li este intentiunea a lasã s'è participe si elu in mesura egale, cu celu magiaru la beneficele constitutiunali; romanii d'in Solnocu, in numeru de 70 mii, fatia cu 40 mii magiari, armeni, evrei si tigani, in comitetulu reprezentativu comit. intre 604 membri abiè potu intrã 163 insi; intre 40—45 functiunari comitatensi, abiè numerau 3 romani; era cei d'in comit. Crasnei, la numeru 33 mii, fatia cu 21 mii si cãte-va cente de magiari, evrei, armeni, tauti si tigani intre 220 membri d'in comitetu abiè 60 insi romani; intre 30—35 functiunari comitatensi, numai 3 romani.

Convocandu-se diet'a Ungariei la an. 1861, romanii in cele 5 cercuri alegatorie d'in Selagiu, au participatu la alegeri cu candidatii loru natiunali, ei inse, de-si in majoritate, nu au potutu reesi nice cu unu deputatu natiunale, prin urmare interesele loru nu sunt nice reprezentate nice aperate.

Amaretiunea infipta Selagianiloru prin nedreptãtile facute, atãtu la constituirea comiteteloru reprezentative, cãtu si la alegeri de deputati, si-a ajunsu culmea, candu li-se

spuse cã ei nu mai sunt ardeleni ci ungureni; si nu fãra cauza, pentru cã interesele lor, atãtu materiali cãtu si natiunali, au fostu si sunt in strinsa legatura cu cele-a a le fratiloru d'in Ardelu; romanii au primitu acestã lovitura, acestã despartire de cãtra fratii lor, nu cu mai putina indignatiune de cãtu resolutiune de a protestã la Majestate contr'a acestui actu, indreptatu in contr'a intregitãtii si autonomiei Transilvaniei, a carei nedependintia e nedisputabile.

Prin lucru se intaresce trupulu omului, èr spiritulu prin suferintie; asiè vedemu si pre romanii selagiani, dupa atãte suferintie seculari, si dupa atãte amagiri si inercisiri de interesele lor, in acestu momentu nu slabiti, ci tari in spiritulu; tari, d'icu, si acestã taria se duplicã prin memori'a juramentulu depusu in Campulu Libertatei, la an. 1848, pentru nedependintia natiunale, pentru intregitatea si autonomi'a Transilvaniei; spiritulu celu sublimu alu fratelui lor, a lui S. Barnutiu, a petrusu inimele lor, si la 18 septembrie 1861, romanii selagiani au avutu o di nestergibile d'in anele natiunei romane; acest'a e diu'a, in carea vedemu pe poporulu romanu — dupa seculu intregi — antãiu ora adunatu, d'in ambele municipie, d'in Selagiu intregu, pentru de a-si aperiã intregitatea si autonomi'a patriei, a Transilvaniei, nu prin fortia fisica, ci prin puterea lor morale. Poporulu comunitãtii Basesci, a fostu martoru acestei serbatori adeveratu natiunale, in care poporulu romanu d'in intregulu Selagiu in consensu unanimu s'a declaratu a protestã contr'a actului nelegiuitu de dismembrare a Selagiuului de cãtra mam'a lui Transilvania si a-si validatã protestulu la Majestate, prin una deputatiune de 3 membri. *) Acestã deputatiune a fostu deodata plenipotentiatã a cere in una petitiune deosebitã si

*) Despre acestã adunare a selagianiloru vedi reportulu in Gazet'a Transilvaniei d'in 1861. Nr. 75.

vindecarea injurieloru facute romaniloru, in aceste doue municipie cu ocaziunea constitutiei comitetelor comitatensi, si la restauratiunea municipale d'in acel'a-si anu; nu mai putinã aceea ca, fiindu Selagiu locuitu de o majoritate romana, Majestate Sa s'è se indure a denumi pentru ambe aceste municipie comiti supr. de romanu. *)

Romanii Selagiani sub provisoriulu lui Schmerling.

Dupa er'a scurta constitutiunale de unu anu, urmandu provisoriulu lui Schmerling, scimu cu totii ce au avutu de a suferi Romanii in genere; pentru aceea nece voiu insemnã d'in acestu periodu despre Selagiu, decãtu cãte-va cercustãri mai momentose.

Romanii selagiani, pre cum amu vedutu, cerendu in petitiunea sa, indreptata cãtra Majestate la an. 1861, si ac'ea ca pentru ambele municipie d'in Selagiu s'è se denumescã comiti supremi de natiunalitate romana, intrandu provisoriulu, pre dreptu erau in sperantia, cã inaltulu regimu, considerandu majoritatea poporului romanu d'in ambe municipie, precum si credintia lui manifestata in tote timporele, si suferintiele lui d'in an. 1848, pentru credintia si aderintia cãtra tron, se va indurã a denumi comiti de romanu, inse nu s'a implinitu.

(Va urmã.)

*) Efectulu reale alu protestulu selagianiloru, intinsu Majestatei Sale, in Opt. 1861. in caus'a dismembrãri, precum scimu cu totii, a fostu nemica; a fostu inse celu morale mai mare, pentru cã ei au auditu d'in insu-si gur'a iubitulu loru Monarcu, cã memorandulu loru se va transpune dietei transilvane, carea cu ocaziunea prosima lu va luã la desbatere meritoria.

recunoscutu d'in nou prin art. I. de lege d'in anulu 1863.

In fine cutesâmă cu cea mai adunca reverintia a trage atentiunea parint'ă a Maiestatei Vostre c. r. apostolice a sup'ra articulu de lege privitoriu la lege electorala si substernutu spre prè inalt'a sancționare cu prè umilit'a representatiune a dietei ardelen convocate in anulu 1863 in liber'a regia cetate Sabiiu; care articulu de lege stabilitu de dietea amintita, este — luandu afara vreo câte-va modificări neessentiale — in tote consunatoriu cu proiectulu respectivu de lege, impartesitu acelei diete de regimulu Maiestatei Vostre in tipu de propusetiune regă.

Indurandu-ve Maiestatea Vostra a sancționă prè gratosu acelu articulu de lege, s'ar castigă prin aceea dupa prè umilit'a nostra parere una basa legala constitutiunale, corespundietoria atâtu diferiteloru interese ale patriei câtu si principiului egalitatiei de drepturi pentru tote natiunalitătile si locuitorii ei in privire la nascere si confesiune depusu prè gratosu de Maiestatea Vostra c. r. apostolica in prè inalt'a diploma imperatesca d'in 1860.

Ai Maiestatei Vostre c. r. Apostolice Clusiu, decembre 1865.

Cei mai umiliti si cei mai credintiosi supusi servi:

Alesandru Sterca Siulutiu m. p., a. ep. si metropolitu alu Albei Iulie si regalistu.

Andrieu bar. de Siagun'a m. p., a. ep. si metropolitu alu romaniloru de rel. g. or. d'in Ungari'a si Transilvani'a si regalistu.

Ioane cav. de Alduleanu m. p., vice-pres. alu tablei regesci si regalistu. — Ladislau Vas. Buteanu m. p. consil. gub. — Ales. Bohatielu m. p. capitianu supr. alu districtulu Nasedu, regalistu. — Ioane cav. de Puscariu, capitianu supr. alu districtulu Fogarasiu, regalistu. — Demetriu Moga m. p. asesoru la tabla r. trans., regalistu. — Antoniu Stoica de A. Venetze m. p. asesoru la tabla r., regalistu. — Mateiu Popu de Gri lu m. p., asesoru la tabla r. jud., regalistu. — Nilolau Gaitanu, ases. la tabla r. jud. si regalistu. — Dr. Paulu Vasiciu m. p., cons. de scole si regalistu. — Dr. Ioanu Majoru m. p., cons. de scole si regalistu. — Servianu Popoviciu, secret. gub. si regalistu. — Nicolau Barbu, secret. gub. si regalistu. — Samuelu Porutiu m. p., secret. gub. si regalistu. — Ladislau Vajda, secret. gub. r. si deputatu alu m. Dabaca. — Ioane Antonelli. — Ioane Metianu. — Ioane Florianu. — Dr. Ratiu. — Ioanu Balomiri. — Ioane Balac. — Ioane Tulbasiu. — Dr. Lazaru Petru. — Ioach. Muresianu, dep. — Alesandru Lazar, cons. gub. — Ilie Macelariu cons. gub. etc. etc.

ROMANIA.

Raportulu

Comitetulu delegatiloru, insarcinati cu cercetarea cestiunei căilor ferate.

(Urmare)

Su scrisulu, ca presiedinte alu comitetulu delegatiloru in biroulu onor. Adunări, ceruse aducerea dosarulu aflatu la onorabilulu Senatu, spre a-si potè procură deplina cunoscintia despre propunerea fratiloru Waring si conditiunile ei.

Totu odata suscrisulu a invitat si pe d. Manassis, presiedinte oficiosu alu fratiloru Waring, ca sè vina la comitetu, spre a legitimă autorizatiunea sa, de a represintă pe numit'a sa si spre a dà lamuririle, de cari amu potè avè nevoie.

Dlu Manassis se resuma in declaratiunea următoare: „Că fratii Waring ceru concessiunea numai pentru a construi, nu pe sem'a lor, ci pe sem'a guvernulu romanu si cu condițiile acestu-i-a, o cale ferata; ceru o concessiune, precum este în data dlui Barclay, pentru constructiunea calei ferate de la Bucuresci la Giurgiu.“

In urm'a acestei declaratiuni s'a spusu dlui Manassis, că cunoscutu fratiloru Waring, că sistem'a propusa de el este neadmisibile si prin urmare, că caletoria d'loru la Bucuresci ar reană fără rezultat.

Dupa acést'a pasindu si la examinarea dosarulu venitulu la Senatu amu constatatu:

1. Că in fauru 1867, d. Manassis, in numele casei Waring d'in Londr'a a facutu onorabilulu Senatu alu Romaniei, propunerea, de a face o cale ferata in lungime de 600 kilometre, cu pretiu de 150,000 franci pe kilometru: invitat a dreptulu de a represintă cas'a fratiloru Waring, d. Manassis a cerutu de la onorabil'a comisiune a Senatulu unu termenulu de optu zile, spre a-si potè procură imputernicirea necesita.

Dar' la 21 martiu 1867 s'a presintatu la acea comisiune a Senatulu cu procur'a formale a casei Waring, D. Chapman, anume tramisu de la Londr'a, carele a declarat in numele casei, că „se obliga in numele fratiloru Waring, a construi in Romania'a de la Galati la Mihaileni si de la Brail'a la Bucuresci căi ferate in intindere de 600 kilometri, cu pretiulu de 170,000 franci pe kilometru; (adica cu 20,000 de franci pe kilometru de câtu ceruse d. Manassis totu in numele fratiloru Waring, cu o luna mai inainte) daru totu odata a rogatu pe presiedinte ca, „inainte de a intră in amenuntimile acestei propuneri, sè binevoiesca a-i arată pe cale oficiala, cari

ar' fi garantiile, ce guvernulu Romaniei ar' afectă la acést'a întreprindere.“

La întrebările facute de comisiunea ad hoc a Senatulu, D. Chapman a repunsu, că se indetorece in numele fratiloru Waring, a construi 600 kilometre de căi ferate, a face si a tradă in totu anulu câte 100 kilometre, a fini catimea de 600 de kilometri in siese ani, cu pretiu de 170,000 franci kilometrulu, platiti au comptant in rente ale Statulu dupa cursulu d'ilei, la epocele ce se voru ficsă.

In dosarulu onoratulu Senatu se afla si unu proiectu de concessiune si unu caietu de insarcinare, presintate comisiunei ad-hoc de cătra d. Chapman, procuratorele casei fratii Waring, precum si unu procesu verbalu alu comisiunii ad-hoc d'in 9 aprilu 1867.

D'in aceste resulta, că pentru sum'a de 102,000,000 franci, ce ar' costă constructiunea căiimei de 600 kilometre, socotindu kilometru câte 170,000 franci efectivu, fratii Waring ceru pe fia care anu, in cursu de 16 ani câte 8 $\frac{1}{2}$ la suta, cu titlu de dobandi si câte 3 la suta cu titlu de amortisatiune, asiè dar' pe fia-care anu, 11,730,000 franci, sèu peste totu sum'a de 187,680,000 adeca, una suta optu-dieci si siepte de milioane, siese sute optu-dieci de mii de franci.

Impartindu acést'a suma pe catimea de 600 de kilometre, unu kilometru ni-ar costă 312,800 de franci efectivu. Dar intr'acést'a suma nu se marginescu tote spelele nostre.

Ne avendu bani, tesaurulu publicu va fi nevoitu a contractă unu imprumutu forte mare, menitu a platii fratiloru Waring (in 4 trimestre) osorbitantele anuităti.

Sum'a de 186,680,000 fr. efectivu ceruta de fratii Waring, ni ar' costă indouitu, adeca 375,460,000 franci nominalu, prefacuti intr'unu imprumutu de 7 si jum. la suta si socotitu al pari. Asiè dar' costulu unui kilometru s'aru urcă la 625.766 franci, lasandu a dice, că nu potemu avè sperantia de a emite vr'o data obligatiunile imprumutulu al pari, candu cele mai mari si avute staturi le emitu cu insemnate scadiaminte.

Fratii Waring se obliga a dà, prin o casa de banca, ce va fi primita de guvernulu romanu, o cautiune de unu milionu de franci, dar ceru totu odata, ca si guvernulu sè-i asigureze in veniturile Statulu in gros si sè le inapoiesca cautiunea, in data ce ei voru fi doveditu, că valoarea lucrărilor esecutate sèu a materialuriloru aprovisionate in tiera, este de trei ori mai mare de câtu valoarea cautiunei depuse. In fine, fratii Waring mai ceru, că la casu candu guvernulu romanu ar' voi sè concessiuneze constructiunea unei alte linie de căi ferate in Romania'a, sèu a concede vre unei companie esplotatiunea liniei esecutate de ei, sè li se dee loru preferint'a, inse cu pretiuri si conditiuni egale cu cele, ce s'aru propune de alte companie.

Comisiunea ad-hoc a desfiintiatulu Senatu, prin raportulu sèu, care s'a si tiparitu, a propusu incuviintiarea propuneri fratiloru Waring, fără cea mai mica modificatiune. Dar' d'in caus'a disolutiunii corpuriloru legiuitorie, acelu raportu a reană fără lucrare.

Comitetulu delegatiloru dvostre, luandu in desbatere acestu proiectu de concessiune, dupa prelungite deliberatiuni, la respisu: a) Pentru, că costulu unui kilometru este forte mare; b) Pentru, că primirea acestei propuneri ne ar impune necesitate de a face mari imprumuturi si sacrificii; c) Pentru, că fratii Waring nu se obliga a construi calea ferata pe sem'a lor, si in sperantia de a se potè folosî cesi urmării lor de veniturile ei, si prin urmare nu au nici unu indemn de a face lucru bunu, solidu, durabile, ca sè nu aiba nevoia de multe si de dese reparatiuni. D'in contra, ei voiescu sè-lu asecureze pe sem'a guvernulu, asiè dar' câtu se potè mai estenu in daun'a soliditatiei.

Dupa respingerea concessiunei fratiloru Waring comitetulu delegatiloru a pasitu la cercetarea concessiunei provisorie, data de guvernulu, societatei represintate de dlu Cavaleru d'Offenheim.

Dupa indelungate desbateri si deliberatiuni, comitetulu domniloru dvostre a respisu si acést'a concessiune, a) pentru, că impunea Statulu romanu o participare de 57,500 fr. la fia-care kilometru, sèu de 12,362,500 franci in bani gat'a, suma care represinta a patr'a parte a costulu primei sectiuni de 215 kilometri si prin urmare necesită contractarea unui imprumutu destulu de insemnatoru, ale caruia dobandi, ar' fi urcatu prè multu costulu unui kilometru; b) pentru, că nu ne dà nici o garantia, că nu va stă la Bacau, ci va esecută si cele-lalte doue sectiuni Bacau—Galati, si Marasesci-Buzeu-Ploiesci la Bucuresci.

Dupa respingerea concessiunei provisorie a dlui d'Offenheim comitetulu dvostre, a luat in cercetare si desbatere concessiunea propusa de dnii Ducele de Ujest, Principele de Hohentlohe, Ducele de Ratiboru, comitele Carolu de Lehndorf-Steinort, si domnulu Dr. Bethel Heni Strusberg.

Comitetulu a simtitu nevoia de mai multe esplicatiuni si lamuriri, pe care le-a cerutu si le-a si primitu prin telegrafu, cu concursulu activu alu dlui ministru de finantie.

Modulu acést'a, si mai alesu întrebuintiarea de depesie chifrate, aducendu cu sine perdere de tempu si de multe ori responsuri, care necesitau noue întrebări si noue lamuriri, comitetulu a gasitu de cuviintia de a rogă pe d. ministru, ca spre a preveni ulterior'a perdere de tempu, se binevoiesca a invită pe d. Strusberg, ca sèu insu-si sè vina, sèu sè trimita d'in partea sa, unu represintante la Bucuresci, spre a trată asup'ra modificatiuniloru, ce ni s'au parutu neaperate. D. Strusberg a si tramisu duoi represintanti.

Dupa multe conferinti, negociatiuni si desbateri, avute

cu acei represintanti, comitetulu a obtienutu in fine următoarele rezultate.

a) Testulu concessiunei s'a precisatu si s'a lamuritu intr'unu modu, care nu mai dà locu la neintielegeri, sèu nedumeriri b) Dobendile capitalulu de constructiune cari erau unu ce necunoscutu si pentru multi unu obiectu de nelinisce, s'au lamuritu si s'au ficsatu la sum'a de 30,000 franci pe kilometru pe anu. c) Aceste dobandi nu se voru platit de guvernulu in tempulu constructiunei, ci plat'a lor va fi in sarcina concesionariloru, cari inse le voru primi de la Statu, prin adaugerea lor la pretiulu chilometricu de 250,000 franci, sum'a care prin acestu adaosu, se urca la 280,000 franci pe kilometru. d) D'in sum'a de 280,000 franci pe kilometru s'a redusu 10,000 franci, la fia-care kilometru, asiè dar, pretiulu chilometricu, pentru care statulu va avè a garantă 7 $\frac{1}{2}$ la suta, a fi numai 270,000 franci nominali. — e) Obligatiunile de căi ferate se voru confecționă si se voru emite de concesionari, in numele si pe contulu lor si cu risculu si pericolulu lor. Asiè dar, Statulu nici va confecționă, nici va emite nici va emite, nici va garantă obligatiuni, nici va luă parte la perderile, ce s'aru casionă, prin diferint'a cursuriloru, cu care s'aru desface obligatiunile.

In privint'a obligatiuniloru, Statulu romanu nu are nici o indetorire alt'a, decâtu a garantă dobandi de 7 $\frac{1}{2}$ la suta.

f) Instituirea unui comisaru, numitu de guvernulu romanu, nu are altu scopu, de câtu acelu de a controlă, ca concessiunarii sè nu emita mai multe obligatiuni, de câtu s'ar cuveni dupa stipulatiunile cuprinse in concessiune.

g) Renunciarea concessionariloru la prima sectiune a căilor ferate si punerea acestei sectiuni la dispositiunea guvernulu, s'a facutu cu scopu de a se accelera participarea Moldovei la binefacerile căiei ferate si de a se dà, câtu mai curundu satisfactiunea cuvenita leganului unirei, desdaunarea Moldovei de suferintiele ei, cauzate prin nemesurat'a centralisatiune a toturoru poteriloru Statulu in Bucuresci si prin total'a amortire a comericiului — suferintii, care se esplota de reu voitiori.

Represintanti dlui Strusberg, n'au voitu sè se oblige a fini sectiunea căiei ferate pana la Iasi, in mai scurtu tempu, de câtu in trei ani. Termenulu acést'a ni s'a parutu prea lungu in proportiune cu acelu propus de dlu Cavalerulu d'Offenheim, care prin concessiunea provisorie, ce i se deduse, cerea numai unu terminu de unu anu si jumetate.

Cunoscundu imperiositatea necesitățiloru materiale si politice, care reclama scurtarea termenulu esecutării sectiunei pana la Iasi, represintanti dlui Strusberg, de buna voia audechiaratu comitetulu, că incredintiatorii d'loru sale renuncia la prim'a sectiune de la fruntari'a Bucovinei pana la Iasi si Romanu.

Totu dorint'a accelerei termenulu esecutării primei sectiuni a indemnatu si pe comitetu a dà preferint'a liniei Sucev'a-Stolniceni, Iasi asup'ra liniei Mihaileni — Botosiani Iasi, pentru, că acést'a de pe urma linia, fiindu mai lunga si d'in caus'a multoru deluri mai grea de esecutatu, ar cere pentru esecutiunea ei si mai multu tempu si unu adausu de cheltueli de mai bine de 5 milioane de franci.

(Va urmă.)

Noutăti Straine.

FRANCA. Nu voimu a depinge relatiunile Franciei cu colori negre, pre cum s'au indatinatu a face foiele sup'ra-natiunale ale Germaniei, totu-si inse trebe sè marturisimu, că aflămu mai multe puncte negre in politic'a interna a Franciei. Presentiulu de schimbări afundu taiatorie se manifesteaza atâtu pre terenulu politicu, câtu si pre celu socialu, si adeca nu numai prin cercurile diuaristice sèu ale opusetiunei, sèu preste totu in clasele acelea ale poporatiunei, cari potu numai sè privesca la cursulu trebeloru, ci necesitatea progresulu in sensu liberalu se dà pre fatia si la acei'a, cari sunt chiamati a direge masin'a statulu. In asta privintia e de mare insemnate cuventarea lui Maupas, ministru de politia' pre tempulu lovitorei de statu, ce a tienutu-o in senatu, candu se deliberă despre legea de reuniune. Senatorulu acést'a n'a voitu sè iese asup'ra-si raportulu despre legea amintita, pentru, că nu eră indestulatu cu aceea. Cu ocaziunea acést'a s'au manifestatu pareri, cari respandescu lumina destulu de chiara despre fazele, prin cari au trecut partinitorii imperiului.

Maupas nu vre sè scie nimicu de dreptulu de reuniune, dorece inse, ca pusetiunea si sicuretatea domnitoriului sè se serveze prin introducerea respunsabilității ministriloru. Elu cere dara una modificatiune esentiala a constitutiunei, ca si opusetiunea liberala.

De la principele Petru Bonaparte va aparè in septeman'a viitoria o brosiura intitulata: „ipoteze despre una espeditiune la riulu Renu.“ Autorulu crede, că Renu e lini'a marcala, trasa de prevedintia, intre doue popore.

Cu principele Napoleonu de-odata, se dice că au plecatu mai multi diurnalisti francesci cătra Germani'a, spre a se informă despre parerile politice, ce domnescu acolo. Diurnalistii acesti-a sè fia provocati de ambasador'a austriaca d'in Parisu, ca sè se convinga, că Austri'a pote contă la mai multa partinire in Germani'a de sudu, de câtu Prusi'a. Cu acést'a se

